Gävle
KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-10-09

Diarienummer: 26SON219

Handläggare:
Lars Lodin
026–172990
lars.lodin@gavle.se

Nämnd:

Socialnämnden

Yttrande revisionsrapport: Placering av barn och unga samt en kartläggning av omställningsarbetet till hemmaplanslösningar

Bakgrund

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gävle kommun genomfört en granskning i syfte att bedöma om socialnämndens bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller placering av barn och unga i hem för vård eller boende och i familjehem, samt om det sker med tillräcklig intern kontroll. Därutöver har det genomförts en kartläggning av omställningsarbetet till minskade köp av externa insatser och ökade förutsättningar för att tillgodose behov genom egen öppenvård och egna familjehem.

PWC bedömer att socialnämnden inte helt bedriver en ändamålsenlig verksamhet vad gäller placeringar av barn och unga och att den interna kontrollen inte är säkerställd. PWC pekar särskilt på genomförandeplanerna samt rapporteringen till nämnden.

Strukturen på yttrandet tar bäring på de rekommendationer och revisionsfrågor som finns benämnda i i granskningen. Fokus ligger på de uppmärksammade utvecklingsområdena. Vid varje rubrik finns avdelningens kommentarer.

Yttrande

Förhållandet mellan hemmaplanslösnigar och externa placeringar

Jämförelsen med andra kommuner visar på att Gävle har relativt många placeringar i förhållande till jämförbara kommuner. I PWC:s intervjuer ges uttryck att problembilden och den allvarliga kriminaliteten i samhället kontinuerligt ökat vilket inneburit behov av fler placeringar.

Kommentar:

Utvecklingen av externa öppenvårdsinsatser har minskat väsentligt under 2025 och är fortfarande på en låg nivå 2026. Utvecklingen av externa placeringar har dock ökat väsentligt från andra halvåret 2025 och fortsatt under 2026.
I förslag till åtgärdsplan budget i balans beskrivs behov av att återigen utreda förutsättningar för att starta HVB och/eller stödboende i egen regi.
En process pågår att starta en enhet som specialiserat arbetar med unga som har eller riskerar att utveckla kriminell livsstilsproblematik.
Rekrytering pågår för att stärka arbetet med tidigt förebyggande insatser i en första linje samt insatser för hemmaplanslösningar i en andra linje.

Säkerställa upprättandet av genomförandeplaner

Aktgranskningen som genomförts av PWC påtalar att genomförandeplaner saknas i flera ärenden.

Kommentar:

Socialnämnden har ett utvecklingsområde inom detta område. Utifrån kontakter med verksamheten framkommer att genomförandeplaner upprättas i hög grad men inte alltid överförs till verksamhetssystemet. I åtgärdsplan för budget i balans betonas vikten av att i placeringsärenden skyndsamt planera hur vården i HVB kan avslutas med en fungerande vård på hemmaplan.
Avdelningen avser utveckla arbetet med egenkontroller med fokus på genomförandeplaner, att de används och kvaliteten i dessa.

Revidering av rutiner och riktlinjer

Granskningen påvisar bl. a att det befintliga kvalitetsledningssystem (Canea) är svårnavigerat samt att det finns behov av en uppdatering.

Kommentar:

Avdelningens jurist har fått ett särskilt uppdrag att gå igenom samtliga rutiner i Canea med fokus på kvalitet och rättssäkerhet samt att revidera vissa rutiner till en och samma rutin för flera enheter där det är möjligt.

Säkerställa årlig kvalitetsberättelse

Nämnden rekommenderas att säkerställa att en årlig kvalitetsberättelse tas fram i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter. Kvalitetsberättelsen bör bland annat beskriva hur arbetet med att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet har bedrivits under föregående kalenderår.

Kommentar:

Egenkontroller görs på enhetsnivå. Ett behov av ett mer samlat arbetssätt är under utveckling i sektorn. Egenkontrollerna ska ske i sektorns kvalitetsledningssystem (Canea). Implementeringen av genomförandet i det har varit en utmaning under året. Uppdrag har utformats från avdelningschef att egenkontrollerna måste utvecklas inför nästa år.
Nämnden instämmer i att det är en brist att det inte tas fram en kvalitetsberättelse. En samlad kvalitetsberättelse kommer att presenteras för 2026 under första halvåret 2027. Den pågående utvecklingen av sektorns systematiska kvalitetsarbete kommer egenkontrollerna utgöra en väsentlig del i kvalitetsberättelsen, tillsammans med bl. a klagomål och avvikelser.

Säkerställa tillfredsställande uppföljning av placeringar på aggregerad nivå

Granskningen påtalar ett utvecklingsbehov att utveckla uppföljningen till att även omfatta mer systematiska analyser och djupgående förståelse.

Kommentar:

Nämnden följer löpande statistik avseende volymer, kostnadsutveckling och antal vårddygn. Utöver det har utredare gjort aktgranskningar kring orsaker till placeringar

som varit en grund för de åtgärder som görs i verksamheten och beskrivs i den föreslagna åtgärdsplanen. Som en komplettering av uppföljningen vill nämnden utveckla uppföljningen med bl. a mätbara mål och nyckeltal för aktuella poster för placeringar och öppenvård i egen regi.

Säkerställ en samlad strategi för omställningsarbetet

Kartläggningen visar att socialnämnden har bedrivit ett omställningsarbete med inriktning mot att minska externa placeringar och externa öppenvårdsinsatser till förmån för insatser på hemmaplan och i egen regi. PWC rekommenderar en handlingsplan för omställningsarbetet med en tydlig och dokumenterad strategi. I granskningen framgår att omställningsarbetet består av fler delar och saknar helhet.

Kommentar:

I granskningen finns ett stort fokus enbart på den delen som rör hemmaplanslösningar i syfte att motverka placeringar. Här finns en avsaknad av beskrivningar kring det förebyggande arbetet som ska bedrivas i tidigt skede innan en omfattande problematik innebär att avdelningen behöver genomföra mer omfattande insatser i form av placeringar bl. a. Definitionen av förebyggande arbete är att insatserna ska motverka att problem uppstår, upprepas eller blir mer omfattande. I sektorns projekt i omställningsarbetet som genomfördes 2024–2025 lades ett fokus på tidigt och tillgängligt stöd. Målsättningen för dessa insatser är att motverka att problem uppstår eller upprepas. Effekten av dessa insatser är på längre sikt än budgetprocessens ettåriga perspektiv.

Strategin för omställningen finns beskriven i flera olika dokument. Målsättning i omställningsarbetet, rapportering till nämnden avseende ekonomi och verksamhet, sektorns målbild bl. a. Utifrån rekommendationen om en samlad handlingsplan bör ett ställningstagande göras kring behovet. Förutsättningar för ett mer samlat genomförande för att åstadkomma bättre kvalitet i insatserna är betydligt bättre detta år jämfört med föregående år beroende på omorganisationen.

Genomförandet av tidigare handlingsplaner

Granskningen beskriver att flera åtgärder verkställts. Förstärkning av medarbetare, nya metoder, specialiserad enhet för våld i nära relationer, förbättrad samverkan med BUP,

mobilisering av resurser från förebyggandeenheten, minskning av extern öppenvård. Det framkommer kvarstående utmaningar kring vissa insatser riktade till särskilda målgrupper samt att nämnden får bära hela kostnaden för placeringar i ärenden där både socialtjänst och regionens verksamheter är inblandande.

Kommentar:

Utvecklingen av nya insatsformer är ett naturligt led i det systematiska kvalitetsarbetet. En förstärkning av stödet i form av en ny tjänst med god kunskap om verksamhetsområdet är under rekrytering. Den tjänsten innebär bättre förutsättningar att noga följa förbättringsarbetet på operativ nivå.
Ett gemensamt uppdrag från avdelningschef och verksamhetschef på regionen för utvecklad samverkan kring barn och unga med sammansatt social problematik och psykiatrisk ohälsa är formulerat och en workshop kommer genomföras i oktober.

Utveckling av risk- och konsekvensanalyser

I granskningen rekommenderas sektorn att utveckla arbetet med dokumenterade risk- och konsekvensanalyser, med fokus på verksamhetsmässiga risker samt effekter för berörda barn och unga, kopplade till omställningen. Granskningen ger en bild om en avsaknad av riskbedömningar i förhållande till vissa av handlingsplanernas åtgärder.

Kommentar:

Konsekvenserna av avslutet av externa öppenvårdsinsatser samt omfördelningen av resurser från Förebyggandeenheten har uppmärksammats. Slutsatser tyder på att dessa åtgärder försvårat avdelningens uttryckliga målsättning att stärka de tidiga insatserna (omfördelningen från Förebyggandeenheterna) samt öppenvårdens förutsättningar att tillgodose alla vårdbehov (avslut av externa öppenvårdsinsatser). En lärdom som bör iakttas för framtida handlingsplaner. Bedömningen är att det görs riskbedömningar när omfattande åtgärder vidtas, dock inte på samma systematiska sätt som kring arbetsmiljökonsekvenser. Konsekvenserna följs upp löpande i verksamheten. Ett ställningstagande för utökad systematik utifrån verksamhetens konsekvenser ska göras.

Stärka den systematiska uppföljningen av externa utförare

PWC rekommenderar att den systematiska uppföljningen av externa utförare förbättras så att den blir mer enhetlig, återkommande och dokumenterad. När det gäller kontrollen av externa utförare framkommer att vissa uppföljningsåtgärder har genomförts, men att arbetet tidigare inte varit fullt ut strukturerat och systematiskt. Samtidigt beskrivs att området under perioden fått ökad uppmärksamhet och att uppföljningen har stärkts.

Kommentar:

I underlaget saknas inhämtning av uppgifter från Upphandlingsteamet som är den enhet som har i uppdrag att upphandla och följa upp externa utförare. För år 2026 antar socialnämnden i oktober en plan för uppföljning av externa utförare för innevarande år. Inför 2027 antas en plan för uppföljning i december 2026.

I skrivande stund sammanställs uppföljning av HVB barn/unga och vuxna. De externa utförare som nämnden har avtal med, inom eller utanför ramavtal, är tillståndspliktiga och erhåller tillstånd från IVO utifrån vissa kriterier. En utmaning i arbetet med uppföljningen av externa utförare är att verksamheterna är geografiskt spridda över hela Sverige och avtalen är många till antalen.

En förstärkning av arbetet kring uppföljningen har gjorts genom ett uppdrag till en strateg inom sektorn. Denne har genomfört en inventering för kommande avtalsperiod kopplat till kvalitetskrav i avtalet.

Magnus Höijer
Sektorchef
Sektor Välfärd